

CUPRINS

<i>Cursul nr. 1.</i>	
Dreptul penal ca ramură de drept	13
<i>Cursul nr. 2.</i>	
Știința dreptului penal. Principiile fundamentale ale dreptului penal.....	21
<i>Cursul nr. 3.</i>	
Izvoarele dreptului penal.....	35
<i>Cursul nr. 4.</i>	
Normele juridice penale și structura acestora. Categoriile de norme penale. Interpretarea legii penale.....	45
<i>Cursul nr. 5.</i>	
Aplicarea legii penale în spațiu. Aplicarea legii penale faptelor săvârșite pe teritoriul țării. Aplicarea legii penale faptelor săvârșite în afara teritoriului României	61
<i>Cursul nr. 6.</i>	
Extrădarea și alte forme de cooperare internațională pentru reprimarea criminalității	77
<i>Cursul nr. 7.</i>	
Aplicarea legii penale în timp.....	90
<i>Cursul nr. 8.</i>	
Raportul juridic penal	113
<i>Cursul nr. 9.</i>	
Infrațiunea. Noțiunea și trăsăturile esențiale ale infrațiunii. Vinovăția, trăsătura esențială a infrațiunii	122
<i>Cursul nr. 10.</i>	
Conținutul infrațiunii (incriminării).....	150
<i>Cursul nr. 11.</i>	
Formele infrațiunii intenționate	192

<i>Cursul nr. 12.</i>	
Participația.....	228
<i>Cursul nr. 13.</i>	
Unitatea și pluralitatea de infracțiuni	263
<i>Cursul nr. 14.</i>	
Cauzele care înlătură caracterul penal al faptei: legitima apărare, starea de necesitate, constrângerea fizică și constrângerea morală, cazul fortuit	320
<i>Cursul nr. 15.</i>	
Cauzele care înlătură caracterul penal al faptei: iresponsabilitatea, beția, minoritatea făptuitorului, eroarea de fapt.....	352
<i>Cursul nr. 16.</i>	
Răspunderea penală ca instituție fundamentală	369
<i>Cursul nr. 17.</i>	
Înlocuirea răspunderii penale	381
<i>Cursul nr. 18.</i>	
Cauzele care înlătură răspunderea penală: amnistia și prescripția răspunderii penale	385
<i>Cursul nr. 19.</i>	
Cauzele care înlătură răspunderea penală: lipsa plângerii prealabile sau retragerea acesteia. Împăcarea părților	402
<i>Cursul nr. 20.</i>	
Sancțiunile de drept penal. Sistemul sancțiunilor de drept penal și cadrul reglementărilor	412
<i>Cursul nr. 21.</i>	
Pedepsele. Sistemul pedepselor. Categoriile și limitele generale ale pedepselor în dreptul penal român	419
<i>Cursul nr. 22.</i>	
Individualizarea pedepselor	434
<i>Cursul nr. 23.</i>	
Aplicarea și executarea pedepselor persoanei fizice	463
<i>Cursul nr. 24.</i>	
Aplicarea și executarea pedepselor persoanei fizice: aplicarea și executarea pedepselor complementare și accesorii	502

<i>Cursul nr. 25.</i>	
Aplicarea și executarea pedepselor persoanei juridice	512
<i>Cursul nr. 26.</i>	
Sanctiunile aplicabile infractorilor minori potrivit codului penal în vigoare	521
<i>Cursul nr. 27.</i>	
Măsurile de siguranță în Codul penal în vigoare	542
<i>Cursul nr. 28.</i>	
Cauzele care înlătură sau modifică executarea pedepsei si cauzele care înlătură decăderile, interdicțiile sau incapacitățile care rezultă din condamnare	580

* În elaborarea Cursului de Drept penal, Partea Generală, am avut în vedere Examinarea instituțiilor, fundamente ale Dreptului penal, potrivit dispozițiilor *CODULUI PENAL* în vigoare cu modificările și completările ulterioare, inclusiv cele cuprinse în Legea nr. 278 din 2006, precum și a practicii judiciare, mai ales, a instanței supreme.

Vasile Drăghici

DREPT PENAL PARTEA GENERALĂ.

CURS

Ediția a II-a

Prefață

Dreptul Penal, Partea Generală, privit ca știință ori ca disciplină de studiu, este prevăzut în toate planurile de învățământ ale oricărei Facultăți de Drept.

Se studiază pe parcursul a două semestre și constituie, totodată, premisa însușirii și înțelegerii instituțiilor altor ramuri de drept. Sunt considerate discipline beneficiare ale Dreptului Penal, Partea Generală: Dreptul Penal, Partea specială, Dreptul Procesual Penal, Criminalistica, Criminologia, Medicina Legală și altele.

Dreptul Penal, Partea Generală, ca știință, a preocupat pe cei mai deseamă autori ai doctrinei noastre juridice. Nu putem omite importanța pentru dezvoltarea Dreptului Penal ca știință și perfecționarea legislației penale, a manualelor sau a tratatelor de Drept Penal, Partea generală ale ilustrațiilor profesori Ion Tanuviceanu, Traian Pop, Vintilă Dongoroz, Costică Bulai și alții, precum și lucrarea „Explicații teoretice ale Codului Penal și ale Codului de procedură Penală”, elaborată de colectivul de cercetători din cadrul Institutului de Cercetări Juridice al Academiei Române, condus de profesorul Vintilă Dongoroz. Asemenea opere științifice nu ar trebui să lipsească din biblioteca personală a niciunui magistrat sau avocat .

De astfel Asociația Română de Științe Penale, prin grija profesorului George Antoniu, în anul 2000, a reeditat Dreptul Penal, ediția 1939, al profesorului Vintilă Dongoroz și cele 6 volume din lucrarea „Explicații teoretice ale Codului Penal și ale Codului de procedură penală”.

Dinamica procesului de perfecționare a legislației penale impune o mai mare implicare a doctrinei în cunoașterea și aprofundarea noilor instituții cât și a modificărilor intervenite în conținutul instituțiilor tradiționale ale Dreptului Penal. Aceasta se realizează prin publicarea de studii, articole, monografii, cursuri și manuale de drept penal, culegeri de practică judiciară, etc.

Cursurile și manualele de drept penal au un rol de seamă în pregătirea juridică a studenților dar și în realizarea unei pregătiri continue a practicienilor.

Din acest motiv astfel de cursuri și manuale de drept penal trebuie să conțină în cuprinsul lor cele mai noi opinii sau soluții exprimate în literatura de specialitate cât și concluziile care se desprind dintr-o examinare atentă a practicii judiciare.

Cursul de Drept Penal, Partea Generală elaborat de domnul Conf.Univ.Dr. Vasile Drăghici răspunde exigențelor unei lucrări științifice de valoare și poate contribui la realizarea unei pregătiri temeinice a studenților de la facultățile de drept.

De asemenea, Cursul se remarcă printr-un element de particularitate în raport cu alte cursuri de drept penal, partea generală elaborate de alți autori. Deși se păstrează structura clasică a unui curs de drept penal, partea generală prin tratarea, în primul rând, a caracteristicilor dreptului penal în raport cu celelalte ramuri de drept, iar în al doilea rând, prin examinarea celor trei instituții fundamentare (infracțiune, răspunderea penală și sancțiunile de drept penal), se recurge și la o altă sistematizare, și anume pe

cele 28 de cursuri (prelegeri) prevăzute în programa analitică la această disciplină, stabilindu-se, totodată, și tematica fiecărui curs-prelegere în parte.

Este de apreciat și faptul că la finele fiecărui curs, autorul indică sursele bibliografice, mai ales, lucrările de referință în materie, care pot fi studiate dacă cititorul dorește să cunoască într-o formă mult mai dezvoltată problema tratată în respectivul curs.

În elaborarea lucrării, autorul a avut în vedere modificările și completările Codului Penal în vigoare, inclusiv pe cele produse prin legea nr. 278 din 2006 cât și legile complinitoare cum sunt: Legea nr. 302 din 2004 privind cooperarea internațională în materie penală, Legea nr. 290 din 2004 privind cazierul judiciar și Legea nr. 275 din 2006 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal.

Nu au fost omise nici culegerile de practică judiciară ale instanței supreme, ca instanță de control judiciar, cât și deciziile acesteia pronunțate în recursurile în interesul țării. Cele peste două decenii de magistrat ale domnului Conf.Univ.Dr. Vasile Drăghici, în care s-a confruntat cu o bogată și complexă cazuistică, constituie premise certe pentru a desfășura un învățământ de calitate și a realiza o temeinică pregătire a studenților pentru dezvoltarea competențelor în viitoarea lor profesie.

În cei aproape 15 ani de carieră universitară, autorul lucrării de față, a adus și o contribuție de seamă la dezvoltarea doctrinei penale prin publicarea a numeroase studii și articole în revistele de specialitate, dar și a unor monografii de referință cum sunt: *Obiectul juridic al infracțiunii*, *Elemente de criminologie cu referire specială la terorismul internațional*, *Protecția martorului*, *Corupția*, *elemente de drept comparat*, etc.

Prof.Univ.Dr. Ilie Pascu

ABREVIERI*

I. Titluri de publicații periodice de specialitate.

J.N.	Justiția Nouă
P.L	ProLege
R.R.D.	Revista Română de Drept
R.D.P.	Revista de Drept Penal
R.D.	Revista „Dreptul”
S.C.J.	Revista de Studii și Cercetări Juridice
S.D.R.	Revista de Studii de Drept Românesc
R.D.J.	Revista Doctrină și Jurisprudență
C.D.P.	Caiete de drept penal

II. Denumiri de acte normative, instanțe de judecată, hotărâri judecătorești și referiri la practica judiciară.

alin.	alineat
B.Of.	Buletin Oficial
CAp.	Curtea de Apel
C.pen.	Codul penal
C.pr. pen.	Cod de procedură penală
Col. pen.	Colegiul penal
CD.	Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem
C.S.J.	Curtea Supremă de Justiție
C.D.C.S.J.	Culegere de decizii ale Curții Supreme de Justiție
dec. pen.	decizia penală
Dec. îndrum	Decizie de îndrumare a Plenului Tribunalului Suprem
Jud.	Judecătorie
I.C.C.J.	Înalta Curte de Casație și Justiție
L	Lege
M.Of.	Monitorul Oficial al României
Plen.Trib.Supr.	Plenul Tribunalului Suprem
sent. pen.	sentința penală
Trib.Jud.	Tribunalul Județen
Trib.munic.Buc	Tribunalul Municipiului București
Trib.Supr.col.pen.	Tribunalul Suprem Colegiul penal
Trib.Supr.sect.mil.	Tribunalul Suprem Secția militară
Trib.Supr.sect.pen.	Tribunalul Suprem Secția penală

* *Notă:* Alte surse bibliografice se citează neabreviat (tratate, manuale, cursuri, monografii, studii, articole, note, repertorii de practică judiciară, culegeri de practică judiciară).

Cursul 1.

Dreptul penal ca ramură de drept.

În cadrul acestui curs veți învăța:

1. Noțiunea și importanța dreptului penal.
2. Necesitatea dreptului penal.
3. Caracterul dreptului penal.
4. Obiectul dreptului penal.
5. Scopul dreptului penal.
6. Legătura dreptului penal cu alte ramuri de drept.

1. Noțiunea dreptului penal

Termenul „drept penal“, așa cum s-a arătat în literatura juridică¹ este folosit pentru a denumi:

- dreptul penal ca ramură a sistemului nostru unitar de drept, cât și
- știința dreptului penal, ca ramură a științelor juridice care studiază această ramură a dreptului.

Cele două noțiuni nu se confundă; prima se referă la normele și instituțiile dreptului penal, cea de a doua, are în vedere, concepțiile, ideile și teoriile privitoare la dreptul penal, adică doctrina dreptului penal.

Orice societate pentru existența și dezvoltarea sa are nevoie să apere valorile sociale fundamentale împotriva faptelor periculoase. De aceea apărarea socială împotriva faptelor periculoase a devenit o funcție importantă a statului pe care o realizează cu ajutorul dreptului penal.

Prin stabilirea în lege a faptelor periculoase pentru valorile sociale fundamentale și a sancțiunilor aplicabile celor ce săvârșesc astfel de fapte, dreptul penal contribuie la apărarea acestor valori

► Între dreptul penal și știința acestuia există o strânsă legătură în sensul că normele penale în vigoare reflectă, în principiu, nivelul de dezvoltare al științei

¹ C.Bulai, B. Bulai, Manual de drept penal, partea generală, Ed. Universiul Juridic, București, 2007; pag. 7; Constantin Mitrache, Cristian Mitrache, Drept penal român, partea generală, Universul Juridic, București, 2007, pag. 19; I. Pascu, Drept penal, partea generală, Editura Hamangiu, București, 2007; T. Dima, Drept penal, partea generală, editura Hamangiu, București, 2007, pag. 2.

dreptului penal, astfel că, studierea dreptului penal ca legislație nu se poate face decât în lumina doctrinei sale.

► Pe de altă parte, doctrina dreptului penal, ținând seama de activitatea concretă de aplicare a normelor penale (jurisprudența), se îmbogățește cu experiența și concluziile practicii judiciare.

În literatura de specialitate dreptul penal ca legislație este definit diferit, fie într-o formulare mai largă,² fie mai sintetică;³

În opinia noastră, *dreptul penal ca legislație*, ar putea fi definit ca o ramură a sistemului nostru unitar de drept alcătuit dintr-o totalitate de norme juridice adoptate de puterea legiuitoare, care stabilesc ce fapte constituie infracțiuni, condițiile răspunderii penale, sancțiunile și alte măsuri care pot fi aplicate ori luate de către instanțele de judecată față de persoanele care au săvârșit asemenea fapte, în scopul apărării valorilor fundamentale ale statului de drept.

Din definiție rezultă trăsăturile dreptului penal ca legislație. Acestea sunt:

a) este o ramură distinctă, autonomă, având un obiect propriu de reglementare, constituit din relațiile sociale create în jurul și datorită valorilor fundamentale de a căror respectare depinde însăși existența societății într-o anumită etapă de dezvoltare a acesteia.

b) stabilește faptele (acțiunile, inacțiunile) susceptibile să aducă atingere ori să pună în pericol valorile sociale fundamentale, condițiile tragerii la răspundere penală, precum și pedepsele sau alte sancțiuni de drept penal care urmează să fie aplicate persoanelor care comit asemenea fapte.

c) scopul dreptului penal este apărarea sistemului de valori pe care se întemeiază societatea, scop care se realizează, în principal, pe calea prevenirii săvârșirii faptelor care aduc atingere sau pun în pericol valorile fundamentale și numai în subsidiar, pe calea constrângerii, adică prin aplicarea sancțiunilor prevăzute de lege pentru comiterea faptelor considerate ca socialmente periculoase.

2. Necesitatea dreptului penal

Necesitatea dreptului penal este determinată de:

a) necesitatea apărării valorilor sociale;

a) Necesitatea apărării valorilor sociale: Constituția României democratice din 1991, revizuită în 2003, consacră sistemul de valori a căror existență și dezvoltare nu sunt cu putință fără apărarea lor împotriva oricăror fapte care le-ar putea vătăma sau pune în pericol. Un loc central în cadrul acestui

² C. Bulai, B. Bulai op. cit., 10 p. 7; C. Mitache, Cr. Mitache op. cit., p. 20; I. Pascu op. cit., p. 22.

³ Ion Tonoviceanu, Tratat de drept și procedură penală, vol. I, Tipografia Curierul Judiciar, 1924, p. 13.

sistem de valori îl ocupă valorile democratice și umaniste, drepturile fundamentale ale omului. De asemenea, o atenție aparte se acordă apărării proprietății, indiferent de forma acesteia, cât și structurilor democrației prin care urmează să se exercite puterea poporului, statul român, însuși unitatea, suveranitatea și independența sa, securitatea națională, liniștea publică, întreaga ordine de drept.

b) existența fenomenului infracțional și nevoia combaterii lui;

b) Existența fenomenului infracțional și nevoia combaterii lui. Realitatea fenomenului infracțional este dovedită cu ajutorul datelor statistice privitoare la numărul infracțiunilor săvârșite și la persoanele care le-au săvârșit.

În studiul fenomenului infracțional trebuie să se țină seama de distincția care se face în criminologie între infracționalitate legală, care cuprinde totalitatea condamnărilor pronunțate de instanțele judecătorești în perioada studiată; infracționalitatea aparentă sau relativă care cuprinde totalitatea infracțiunilor de care organele de poliție judiciară, parchet și alte organe judiciare au luat cunoștință și infracționalitatea reală, care cuprinde totalitatea infracțiunilor care au fost realmente săvârșite, inclusiv cele necunoscute de organele de stat abilitate.

Pentru cunoașterea fenomenului infracțional, cel mai mare interes îl prezintă cunoașterea infracționalității reale, care cuprinde și cifra neagră a criminalității, adică numărul de infracțiuni săvârșite dar neaduse la cunoștința organelor judiciare din diferite cauze.

De regulă, se folosesc în studiul fenomenului infracționalității, datele statistice privitoare la infracționalitatea legală.

c) necesitatea reglementării juridice a activității de apărare a valorilor sociale.

c) Necesitatea reglementării juridice a activității de apărare a valorilor sociale. Această necesitate este dată, pe de o parte, de interesul societății pentru a asigura o ocrotire efectivă a sistemului de valori, prin prevederea faptelor periculoase și a sancțiunilor necesare pentru prevenirea și combaterea acestora, iar pe de altă parte, interesul societății ca apărarea valorilor sociale să se realizeze în conformitate cu voința sa și cu respectarea riguroasă a drepturilor infractorului împotriva acțiunii arbitrare a organelor de stat care contribuie la realizarea funcției de apărare socială.⁴

⁴ C. Mitache, Cr. Mitache, op. cit., pag. 23.